

Τελευταῖον ἐστερέωσε τὸν κλονούμενον θρόνον· τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, ὅστις ἀποθανὼν ἀφῆκε τὰς ἀρίστας ἐν Γαλλία ἐντυπώσεις. Ἐν τούτοις ὀφείλομεν ν' ἀναφέρωμεν ἐν ἐλάττωμά του, καὶ ἐλάττωμα ὄχι μικρόν· ὅτι πολλάκις προφασιζόμενος τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος ἐξετέλει προσωπικὰς ἐκδικήσεις καὶ ἰδιωτικὰ πάθη. Ἄλλ' οὐδεὶς ἀναμάρτητος.

Ὁ Καρδινάλιος ἀποθνήσκων, ἀφῆκε τὸνομα τοὺς τίτλους καὶ τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν μικρόν του ἀνεψιόν, τὸν υἱὸν τοῦ Ρενέ-Βενερότ καὶ τῆς Φραγκίσκης τῆς ἀδελφῆς του ὃν ἠγάπα περιπαθέστατα. Ὁ Ἀρμάνδος Ἰωάννης Δουπλεσσίς (ὁ κληρονόμος τοῦ Καρδινάλιου) ἦτο ὁ πατήρ τοῦ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' Μαρεσάλου τῆς Γαλλίας δουκὸς Ριχελιέως.

Ἦδη ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Μανσωλείου τὸ ὁποῖον πρὸς τιμὴν του ἠγείρειν. Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ τάφος τοῦ Ριχελιέως ἀνηγέρθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Σαρβόνης· τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς τέχνης κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Γιραρδὼν, ὅστις ἐκτὸς τοῦ τάφου τοῦ Καρδινάλιου Ριχελιέως κατεσκεύασε πρὸς τούτοις τὰ λουτρά τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Βερσαλλίας καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης ἔργα εἰς ἃ λάμπονσι εἰς ὑψηλὸν μάλιστα βαθμὸν, ἡ κομψότης καὶ ἡ καλαισθησία. Ὁ τάφος τοῦ Ριχελιέως εἶν' ἐν τῶν πρωτίστων ἔργων του. Ὁ ὑπουργὸς Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' παρίσταται κεκλιμένος ἐπὶ εἶδους κλίνης, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του· ἡ θρησκεία τὸν ὑποστηρίζει, ἐνῶ ἡ παιδεία κάθηται εἰς τοὺς πόδας του, εἰς στάσιν βαθυτάτης θλίψεως· δύο ἄγγελοι ἐπ' αὐτοῦ κρατοῦσιν πίνακα μὲ τὰ οἰκόσημα τῆς οἰκογενείας Ριχελιέως. Τὰ πάντα ἔχουσι θαυμασίως εἰς τὸ μνημεῖον τοῦτο, δὲν δύναται τις εἰμὴ νὰ θαυμάσῃ τὴν κομψότητα καὶ τελείαν ἀπομίμησιν τοῦ σώματος, τὴν μεγάλην καὶ ἐκπληκτικὴν ὄψιν τῆς διαθέσεως τοῦ ἔργου, καὶ τὴν διάταξιν τῶν γραμμῶν πρὸ πάντων δὲ

τὴν λαμπρὰν ἀπομίμησιν τῆς μορφῆς, ἣτις ἀποπνέει τὴν ἡσυχίαν τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως.

ΔΗΜ. ΕΥΑΓ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Α'.

Ἐὰν ἀληθῶς ἡδύνατό τι νὰ ἐγείρῃ ἐν ἡμῖν σεμνὸν καὶ ὑπερήφανον φρόνημα, ἡδυνάμεθα δ' ἐντεῦθεν νὰ ἐλπίσωμεν ἑλληνικωτέρας καθόλου ἡμέρας ζωῆς, μάλιστα θὰ κατωρθούτο τοῦτο ἐὰν τοῦλάχιστον ἀνεζητείτο καὶ ἀνευρίσκομεν ἐν ἡμῖν τὸ αἷμα τῶν παλαιάτων προγόνων, τὰ ἥθη δηλονότι αὐτῶν, τὰ συναισθήματα, τὴν φαντασίαν, τὰς πίστεις, ὅπως ὑπὸ τὸ χῶμα ὅπερ πατοῦμεν ἀνακαλύπτομεν καθ' ἐκάστην τὰς πόλεις αὐτῶν, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα. Διότι, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, εἶνε ἀληθές ὅτι: la noblesse oblige. Ἐν τῷ μακρῷ καὶ αἰμοस्ताγεῖ ἀγῶνι τῆς ἀναγεννήσεως ἡμῶν ὅ,τι ἐξέκεε τοὺς ἄνδρας τῆς ἀγροίκου καὶ ἀγνοιάτης πατρίδος εἰς ἐνθουσιώδη καὶ ἀκατεύναστον πόλεμον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ πίστεως, ὅ,τι καθίστα αὐτοὺς ἀδουλιώτους καὶ ἀθανάτους ἥρωας ἐν ταῖς μάχαις, γλυκεῖς καὶ ὑπερανθρώπους μάρτυρας ἐν ταῖς πολιορκίαις καὶ τοῖς δυστυχήμασιν, ἦτο ἡ μαγικὴ συναίσθησις, τὸ ἅγιον φώνημα ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παῖδες, ὅτι ἐκαλοῦντο ἀδελφοὶ τοῦ Λεωνίδα, ὅτι κατόκου, ἀνέπνεον καὶ ἐνητένιζον τὰ ἐδάφη, τὸν αἶρα, τὰ ὄρη τῆς Σπάρτης, τῆς Κορίνθου, τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀνάμνησις τούτων, ἡ φιλόστοργος λατρεία πρὸς τὰ μεγάλα ὀνόματα τῆς λαμπρᾶς ἀρχαιότητος ἤρκεσε νὰ δώσῃ τὴν ἐθνεγέρτιδα ἐκείνην ἀνάτασιν εἰς τοὺς φθύγγους τῶν χειλέων τοῦ Ῥήγα, νὰ πλημμυρήσῃ ἀπὸ φιλελευθέρου αἰσθήματος τὴν καρδίαν

τοῦ Ὑψηλάντη, νὰ πνεύσῃ φλογερὸν καὶ οὐράνιον ἐνθουσιασμὸν εἰς τὸ μέτωπον, εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὸ βῆμα τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ Φλέσσα, τοῦ Βότσαρη. Ἐὰν δὲ ἀνεπτέρου τὸ φρόνημα τῶν πάλοι εὐκλεῶν Ἑλλήνων τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ μόλις προφερόμενον, πατρίδος ἀφηρημένης καὶ εἰκαζομένης μόνον περίπου ἕως τότε, ὁποῖον κατὰ δίκαιον λόγον ἐνθουσιασμὸν ὤφειλε νὰ διεγείρῃ εἰς τὰ στήθη τῶν μετέπειτα Ἑλλήνων τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος, πατρίδος οὐχὶ πλέον ἀφηρημένης ἢ περικλειομένης εἰς γεωγραφικὴν τινα ἑκφρασιν, ἀλλ' ἐνεχούσης ὅ,τι μέγιστον καὶ κάλλιστον παρήγαγέ ποτε ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια καὶ καρδία, τὸν Πλάτωνα δηλονότι καὶ τὸν Θεμιστοκλῆ, τὸν Αἰσχύλον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον; Ἐὰν ὑπάρχῃ λαὸς ὅστις κύπτων ἀπλῶς πρὸς τοὺς τάφους ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ ἀναλαμβάνῃ ἐκεῖθεν ζωὴν κρατίστην καὶ ἄπειρον, λαὸς ὅστις στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσθεν μόνον τὸ βλέμμα, νὰ χωρῇ ἐπὶ τὰ πρόσω μετὰ ἀσβέστου πυρὸς ζωῆς καὶ ἀνεσπέρου ἐλπίδος καὶ ἀλυγίστου φρονήματος, οὗτος ἔδει νὰ ἦτο καὶ εἶνε ὁ ἐλληνικὸς. Οὐδὲν βεβαίως λέγει τις καινὸν ἐπαναλέγων ὅτι: οὐδεὶς τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου εὐγενεστέραν ἔχει τὴν καταγωγὴν, οὐδεὶς τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου ὠραιότερους ἔσχε ποτὲ πατέρας καὶ θειοτέραν κληρονομίαν ἀπεῖξατο, οὐδεὶς τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου βαρυτέραν καὶ ἱερωτέραν ἀνέλαβεν εὐθύνην καὶ ὀφειλὴν ὑπὲρ τοῦ φιλελευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως καὶ αἰείποτε ἐπὶ τὰ πρόσω ζῆν· οὐδεὶς. Ὁ Ἄγγλος, ὁ μέγιστος τῶν ἀριστοκρατῶν τῆς Ἀγγλίας, εἶχε πατέρας ἀλιεῖς καὶ τρωγλοδυτάς· οὐδὲν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀμιλεῖ τοῦ ὠκεανοῦ τὸ κύμα, ὅταν πελώριον θραύεται ἐπὶ τῶν βράχων τῆς πατρίδος του, οὐδ' εἰς τὰ φύκη του θὰ εὖρῃ ποτὲ λόγχην ἢ ἀκινάκην περσικὸν, ὥς εἰς τὰ κύματα τῆς Σαλαμίνας· οὐδὲν εἰς τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἀποκαλύπτει τὸ σκιερὸν τῆς πατρίδος του ὄρος, οὐδὲ θὰ ἀνεύρῃ ποτὲ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ τὰ μαρμάρια

ἰχνη τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς· οὐδὲν εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀναμιμνήσκει μέγα καὶ ἀθάνατον, ἢ μικρὰ πεδιάς τῆς πατρίδος του εἰς ἣν τὰ βλέμματά του πλανῶνται πλήρη στοργῆς καὶ εὐφύας, οὐδὲ θὰ διακρίνῃ αἴφνης εἰς τὸν χλοάζοντα ἐκεῖ που λόφον τοῦ Μιλτιάδου τὸ τρόπαιον. Ἀλλ' ὅμως ὁ πλήρης ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ ἀληθοῦς φιλοπατρίας Ἄγγλος κατ' οὐδὲν λησμονεῖ τὴν ἰδίαν μητρίδα ἀπέναντι τοῦ κάλλους τῆς κοιτίδος ἄλλων λαῶν, οὐδαμῶς φθονεῖ τὰ ἀμύθητα γόητρα τῆς χώρας εὐγενεστέρου καὶ εὐκλεεστέρου ἄλλου λαοῦ, ἀλλ' ἐμμένει ἐκεῖ φιλόπατρις, φθάνει μόνον ὅτι εἰς τὴν εὐρωτιῶσαν καὶ ὀμιχλώδη γῆν τῶν πατέρων του εὐρίσκει αὐτὸς τὴν πεφιλημένην ἐλευθερίαν, τοιαῦτα δὲ ἐπ' αὐτῇ μόνῃ ἀναφωνεῖ ἐνθους ὁ Ἀδδισων ἀθάνατα ἔπη:

Οὐδαμῶς φθονῶ τὸ κλίμα ὅπου τὴν ζωὴν γλυκεῖται
Καθιστῶσι δέκα ἔτι τῆς θερμότητος βαθμοί,
Εἰς τῶν Βρετανῶν τὴν νῆσον βλέπω τὴν ἐλευθε-
[ρίαν
Καὶ αὐτὴ τοὺς μαύρους βράχους μὲ μεδίαμα κο-
[σμεῖ
Κ' εἰς τὰ ὄρη τῆς ὀμιχλῆς ἐπιχέει γοητεῖαν... (*)

Ὁμιλοῦμεν οὕτω καὶ ηὐχόμεθα οἰο-
νεῖ νὰ ἐκκαύσωμεν παρ' ἡμῖν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ὅπερ, ὥς μὴ ὤφελεν, ἀπὸ πολλοῦ ἤρξατο καταρρέον ὅλως καὶ μαραινόμενον. Ἀφ' οὗτου τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παλιγγενεσίαν καθηλώσαμεν εἰς τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1821, ἀφ' οὗτου τὸ ἀπὸ Ἰστρου μέχρι Κρήτης χρυσοῦν ὄνειρον τοῦ Φερραίου, τοῦ Σκουφᾶ, τοῦ Γρηγορίου, τῶν Ἱερολοχιτῶν καθεῖρξαμεν ἀπὸ Ἰθάκης μέχρι Λαμίας, ἀφ' οὗτου παρὰ τὸ τρόπαιον τῶν Μαραθωνομάχων ἀνεγείρωμεν τὰ τρόπαια τοῦ Ἀρβανιτάκη, δειλαιοὶ ἡμεῖς!, ἐπελαθόμεθα βαθμηδὸν τοῦ πατρώου σεπτοῦ ὀνόματος, μετ' ἀγωνίας φέρομεν τὸ βαρὺ φορτίον τῶν

(*) We envy not the warmer clime that lies
In ten degrees of more indulgent skies:
Tis liberty that crowns Britannia's isle,
And makes her barren rocks and her bleak
(mountains smile.

ἐλπίδων τῆς Ἀνατολῆς, κύπτομεν δὲ ἐν αἰσχύρῃ τὸ πρόσωπον πρὸ τῆς φωτεινῆς μορφῆς τῶν προγόνων καὶ οἶονεὶ πειρώμεθα νὰ λησμονήσωμεν ἑαυτοὺς ἐν τῇ ἀγκάλῃ ἐκνειευρισμένου πολιτισμοῦ, πολιτικῆς βδελυρᾶς καὶ ἐλεεινῆς ἀναπαύσεως...

Ἄλλ' εὗρηται ἔτι ἐν Ἑλλάδι λίθοι, καὶ οἱ λίθοι πολλάκις πλείοτερον τῶν ἀνθρώπων ὠμίλησαν, ἔτι δὲ ὁσημέραι ἐκκολάπτονται φωτειναὶ τινες καρδίαι, νεαραὶ ἐλπίδες ἐλληνικωτέρου μέλλοντος. Διερχόμεθα ὕπνον· ἄς ὀνειρευώμεθα καὶν περίχρυσά ὄνειρα καὶ ᾤμεν εὐ-ἐλπίδες ὅτι θὰ ἀνατείλῃ καὶ πάλιν πρωΐα. Ὁ ὕπνος δὲν εἶνε θάνατος...

Β'.

Ἐν τῶν τιμαλφῶν ὀνείρων εἰς πολλοὺς, πολλῶν ἢ μυχία καὶ προσφιλῆς μελέτη ἦτο, πρακτικώτερόν τι καὶ ἱερώτερον παρ' ὅ,τι ἔλεγε πρὸ τινων ἐτῶν ὁ πολὺς Κούρτιος Βαξμούθ· ἐκεῖνος ἔλεγε ὅτι: Παντὶ τῷ ἐπιθυμοῦντι ὅπως αἱ μεγάλαι τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος μορφαὶ μὴ μείνωσι κενὰ ἰσκία ἰμόνον, ἀλλὰ εἰς ζῶν, μεσάρκας καὶ αἵμασώμα μεταβληθῶσιν, ἐν εἶνε τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον καὶ τὸ μᾶλλον ἐπαγωγὸν ζήτημα, — τὸ ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι ἀναζητῆσαι καὶ εὗρεῖν τὴν ἀρχαίαν. Ἄλλ' ἐπίσης ζήτημα ἐπαγωγὸν καὶ ἄριστον ἐν ταύτῳ ἦτο — ἵνα μὴ καὶ τὰ σήμερον ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων μένωσι κενὰ πλάσματα καὶ εἰκασίαι κυμαινόμεναι μεταξὺ τῆς ἐλληνικῆς γνησιότητος καὶ τοῦ σλαβικοῦ αἵματος. Εὐτυχῶς ἐπέστη ἡ στιγμή, ἡ τοιαύτη εὐχὴ ἐνός τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων, τοῦ Κ. Θ. Π. Ροδοκανάκη, νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ πολύτιμα ἐπὶ τοῦτω μνημεῖα καὶ θησαυρίσματα νεαροῦ καὶ εὐφρεστάτου σπουδαστοῦ, πρὸ ὀλίγου δὲ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐν τῷ φερωνύμῳ ἐν Ἀθήναις ἀγῶνι βραβευθείσης συγγραφῆς τοῦ Κ. Ν.

Γ. Πολίτου ὑπὸ τὸν τίτλον: Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Εἶνε ἄλλως τε καὶ ἀληθῶς ὥραϊον, τοὺς μύθους οὓς παιδίον ἠκροᾶσο παρὰ τὰ γόνατα τῆς τιτθῆς, νὰ ἐπανευρίσκῃς ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Κ. Ν. Πολίτου καὶ νὰ μαινθάνῃς ὅτι οὗτοι εἶνε τὰ πολύτιμα ῥάκη τῆς περικαλλεστάτης θρησκείας τῶν προγόνων, τὰ ἱερὰ θρύμματα τῆς μεγάλης τραπέζης τῶν ἐπιχαρίτων αὐτῆς θεῶν. Εἶνε ἀληθῶς ὥραϊον καὶ κολακεύουσι βαθύτατα τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν αἱ πλήρεις ἀπλάστου καλλονῆς καὶ ἀτελευτήτων εἰδήσεων ἐπὶ τὸ αὐτὸ σελίδες αὗται, ἐν αἷς διαβλέπεις ὅτι αἱ τῆς παιδικῆς καὶ ἀγνῆς ἡλικίας μυθολογικαὶ ἀναμνήσεις, οἱ καλλικάντζαροι, αἱ νεράϊδες, τὰ στοιχεῖα, οἱ δράκοντες, αἱ λάμναι, αἱ στρίγγλαι καὶ μυρία ἄλλα, εἰσὶ γηράσασαι ἢ ἐκπτωτοὶ θεότητες τοῦ παλαιτάτου ἐκείνου καὶ χαριεστάτου ἐλληνικοῦ κόσμου. Εἶνε δ' ἀληθῶς ὥραϊον, εἶνε αὐτὸ μόνον παρήγορον, ἀλλὰ καὶ ἡ μένη ἴσως ἀναμφίλεκτος καὶ ὑψηγόρος ἀπάντησις πρὸς τοὺς ὑβριστὰς καὶ συκοφάντας τῆς τάλαιπώρου ἡμῶν καὶ ἐν τοῖς χείλεσι μόνον πεφιλημένης πατρίδος, αἱ σαφεῖς καὶ ὑπὲρ τὰ φύλλα τοῦ ἔαρος παμπληθεῖς ἀλήθειαι τῆς ἀνὰ χεῖρας συγγραφῆς ὅτι αἱ παραδόσεις, οἱ μῦθοι, τὰ ἄσματα, τὰ ἥθη, αἱ δεισιδαιμονίαι τοῦ σήμερον ἔτι ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἐκείνου ὃν οὐδ' ἠγγισεν οὐδ' ἀπεχαλύνωσεν ἀκόμη ὁ φραγκικὸς χορὸς καὶ τὰ μυθιστορήματα τῆς Σάνδης, εἰσὶν αὐταὶ ἐκεῖναι αἱ πεποιθήσεις, αἱ λατρεῖαι, αἱ δεισιδαιμονίαι, τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ ὅστις ἐμάχετο ἐν Θερμοπύλαις καὶ ἐστεφανοῦτο ἐν Πλαταιαῖς. — Πόσοι ἀκόμη τοιοῦτοι θησαυροὶ ἐθνισμοῦ, ἐλληνικοὶ ἀδάμαντες παλαιγόνου καὶ πατροπαράδοτου ζωῆς θὰ κρύπτονται ἀφανεῖς καὶ ἄγνωστοι εἰς τὰ στήθη τῶν χωρικῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γηραιᾶς μάμμης τοῦ χωρίου, τοῦ ἐπιθανάτου ἤδη δημοδιδασκάλου, τοῦ εὐθύμου καὶ χαρίεντος ναύτου τοῦ Αἰγαίου, τοῦ ἐκπνέοντος πλέον πολε-

μιστοῦ τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Τριπόλεως. «Αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις, λέγει ὁ Φραγ. Λενορμάν, τὰς ὁποίας ὁ λαὸς πρὸ αἰώνων εἶχε διατηρήσῃ διαδοχικῶς ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτοῦ, καὶ τὰς ὁποίας διηγείται κατὰ τὰς χωρικὰς ἐσπερίδας ἢ περὶ τὰς πυρὰς τῶν ποιμένων, ἐξαλείφονται ὁσημέραι... Καὶ ἂν ἀφήσωσιν ἂν διέλθῃ μία εἰσέτι δεκαετηρὶς, — οὐδεμιᾶς αὐτῶν ἡ μνήμη θέλει τηρηθῇ. Καὶ ἐν τούτοις εἰσὶν ἄξιοι ὅλης τῆς προσοχῆς τῶν πεπαιδευμένων...» Ἄλλ' οὐδεμία ποτὲ κεφαλὴ ὑπουργοῦ, οὐδεὶς ποτὲ φιλότιμος καὶ φιλεθνῆς κυβερνήτης ἐσκέφθη νὰ διερευνήσῃ, νὰ καταζητήσῃ, νὰ συναγείρῃ, νὰ ἀποθησαυρίσῃ τὰ ἀτίμητα ταῦτα λείψανα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγνότητος, τὰ τιμαλφῇ ταῦτα πετράδια καὶ πειστήρια κατὰ τῆς βαρβάρου μομφῆς ὅτι βάρβαροι καὶ Σλαῦοι ἐσμέν! Καὶ ἐνῶ ἐγείρομεν μουσεῖα καὶ δαπανῶμεν τόσα πρὸς περίσῳσιν τῶν συντριμμάτων τῆς ἐλληνίδος τέχνης, ἐνῶ πρὸς ταῖς δαπάναις ἴδιον τμήμα διοικήσεως καὶ σχολῆς φροντίζει, εὐρίσκει, περικαθαίρει καὶ λούει, ὡς ἄγια λείψανα καὶ δικαίως, τοὺς πηλοὺς καὶ τὰ μαρμάρια θρύμματα τῆς ἀρχαιότητος, οὐδεὶς ἐσκέφθη ἐν τούτοις νὰ συναγείρῃ καὶ διαφωτίσῃ καὶ ἐν ἱερῷ βωμῷ καταθέσῃ τὰ ἄγνὰ ἔθιμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, τὰς σεμνὰς καὶ μεγάλας αὐτοῦ παραδόσεις, τὴν ἀληθὴ καὶ μόνην σφραγίδα πατρότητος οἶονεῖ ἡμῶν, τὸ πνεῦμα δηλονότι καὶ τὴν ψυχὴν τῆς ἀρχαιότητος¹). — Ἀπὸ τῶν μελετῶν δὲ τούτων, ὡς αὕτη ἡ τοῦ Κ. Πολίτου, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἰδίων συναισθήσεων τῆς καθόλου πατρίδος ἡμῶν, σαφὲς συνάγεται τεκμήριον, ἂν οὐχὶ καὶ συμπέρασμα, ὅτι ὁ

ιδίως ἐλληνικὸς σήμερον κόσμος ἀπέρρευσεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ παλαιοτάτου ἐκείνου, εἶνε δ' ὅλως ἡμαρτημένη ἡ πεποίθησις ἐκείνων καὶ μάταιος ὁ ἀγὼν, ὅσοι πειρῶνται νὰ συνεχίσωσι τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦτο μετὰ τῆς συγχρόνου ἡμῶν πατρίδος, καθόσον ἐλάχιστα ἀναγνωρίζεται ὁ ῥυπαρὸς βυζαντινὸς χαρακτήρ εἰς τὰ γνήσια ἦθη τοῦ σήμερον ἔθνους, ιδίως τῆς ἐλευθερωθείσης μερίδος, ὅπως τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀμυδρῶς ἀνεφαίνετο εἰς τὴν βυζαντινὴν σηπεδόνα. Ἡ Ἑλλὰς ἀναγεννηθεῖσα, ἔκοψεν ἐπὶ Καποδιστρίου νομίσματα φέροντα ἐτέρωθεν τὴν εἰκόνα τοῦ φοίνικος· αὕτη ἦν καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια.

Ἐπὶ τούτοις τὸ ἔργον τοῦ Κ. Πολίτου εἶνε πολῦτιμον ταμεῖον διὰ πάντα φιλέλληνα μύστην τοῦ νέου ἐλληνικοῦ κόσμου, διὰ πάντα φιλότιμον υἱὸν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δημοσιευθὲν τοῦτο πρῶτον μέρος τοῦ πρώτου τόμου, καίτοι οὕτω τὸ ὄγδρον τοῦ ὑπολειπομένου ἀνεκδότου ὅλου ἔργου, καταδείκνυσιν ἐκτὸς τῆς ἀπεράντου μελέτης ἐπὶ τῶν ἀλλοεθνῶν παντὸς σχετικοῦ ἐθίμου ἢ παραδόσεως, καὶ κρίσιν, περὶ τὸν συνδυασμὸν καὶ τὴν διάγνωσιν τῶν ῥακῶν καὶ συντριμμάτων τοῦ ἠθικοῦ κάλλους τοῦ ἐλληνισμοῦ, αὐτὴν τυχοῦσαν. Δικαίως ὅθεν ἐν ᾧ τὰ παρ' ἡμῖν ἡμερόβια τῶν ἐφημερίδων φύλλα, παρῆλθον κατὰ τὸ σύνθηρες ἐν θρησκευτικῇ σιγῇ περὶ τὴν ἐθνικὴν ταύτην μελέτην, ὁ ἐν Παρισίοις Σύλλογος ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων μόλις λαβὼν τὸ τομίδιον τοῦ Κ. Πολίτου εἰσήγαγεν αὐτὸ ἄσμενος καὶ εὐελπὶς εἰς τὸ διαγώνισμα τοῦ Κ. Ζωγράφου. Ἡ συγγραφὴ αὕτη, ὡς νέου ἀνθρώπου καὶ μάλιστα περὶ τοιοῦτον χολιόμορφον ἀσχολουμένη θέμα, ἴσως πολλὰ φέρει τὰ ἀβασάνιστα ἢ ἡμαρτημένα· ἡμεῖς ὅμως χειροκροτοῦμεν ἀπὸ καρδίας τὸ σύνολον, ἐνθουσιῶμεν ἐνώπιον τῆς μεγάλης ταύτης εἰκόνης τῶν ἀγνῶν ἠθῶν τῆς Ἑλλάδος, οὐδ' ἔχομεν τὴν ὑπερευαισθησίαν τῆς φρονήσεως ἐκείνην ἣτις παρορᾷ ἢ καταδικάζει ἓνα ἥρωα αἰφνης, διότι φέρει ὑποδήματα κεκοιμένα· πολὺ

1) Εὐτυχῶς, ἐν μέσῳ τῆς πολιτικῆς διαφθορᾶς καὶ μετρητοῦς ἡμῶν, ἐν μέσῳ τῶν δίκην νεκρῶν ἐπιγραφῶν περιπλανωμένων ἐν Ἀθήναις τοσούτων πανεπιστημόνων ἐν τῇ σιωπῇ σουῶν, ὁ ἐκ' αἰτίαις οἰωνοῖς καὶ χρηστῶν ἐλπίδων Σύλλογος ἐν Ἀθήναις «Παρνασσός» ἀνέλαβε τὴν φιλοπάτριδα καὶ ἱερὰν ταύτην ἀρχαίαν, δημοσιεύει δὲ ἤδη τὸ ἑβδομὸν φυλλάδιον τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ᾠδῶν, μύθων καὶ ἐθίμων τῆς νέας Ἑλλάδος.

καλὰ, ἅς κύψῃ τις δούλος νὰ ἴδῃ καὶ καθάρισι αὐτά. Ἡμεῖς αἰσθανόμεθα ἀνυπόκριτον καὶ εὐφωρον τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὰ ἀληθῶς ὡραῖα ἔργα, διότι εἶναι παρ' ἡμῖν τόσον ὀλίγα ταῦτα! Διότι, ἐὰν πρὸς τὰ καλὰ τῆς φιλολογίας ἔργα κλείσωμεν, καὶ οἱ ἐλάχιστοι δυνάμενοι εἰπεῖν τὸ ἀγαθόν, τὸ στόμα, ὅπως κλείουσιν οἱ ἐν Ἑλλάδι πλούσιοι πρὸ αὐτῶν τὰ βαλάντια, τότε τί διάβολον λοιπὸν μένει ὡς ἀμοιβὴ τῶν βαρυμόχθων νυκτῶν τοῦ πτωχοῦ ἐκείνου ἐργάτου τῆς διανοίας, τοῦ μεγάλου ζωγράφου τῆς ψυχῆς τοῦ ἔθνους, τοῦ σφοδροῦ μουσολήπτου ὅστις μόνον αἰσθάνεται καὶ εἰκάζει τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ἐνῶ πάντες καμμύουσι τὰ ὄμματα πρὸς ὕπνον ἢ πλουτισμόν; Οὐδ' ἔχουμεν τὴν οἰκτρὰν ἀπάθειαν τῆς παρ' ἡμῖν Πανδώρας ἥτις μνημονεύουσα πρό τινας ἐν πέντε ἢ ἑξ ὑπογραφαῖς τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Πολίτου ἠρκέσθη μόνον νὰ ὑπαινιχθῇ τι σκωπτικῶς περὶ ὀρθογραφίας, περὶ ὀλιγωτέρου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εἰδωλολατρείαν, ἢ καλῶς ἐνθυμούμεθα, καὶ περισσοτέρου πρὸς τοὺς δικάσαντας τὸ ἔργον πανεπιστημιακοὺς κριτὰς, — τῆς Πανδώρας ἥτις ὑπὲρ πάν ἄλλο φύλλον ὤφειλε νὰ χαιρετίσῃ τὸ ἔργον μετὰ εἰλικρινοῦς καὶ σφοδρᾶς ἀγαλλιάσεως, βλέπουσα ὅτι ἀντὶ νὰ σπαταλᾷ ἡ νεότης σήμερον τὰς ὥρας τῆς μεταφράζουσα ἀδῶν τινα ἱππότην Ἀρμαντάλ, μετὰ ἀγνωστάτου αἰσθήματος περιπτύσσει τῆς μητρὸς Ἑλλάδος τὸ σῶμα, μελετᾷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ ἔλκη αὐτῆς καὶ τὰ μαραινόμενα κάλλη, δεικνύουσι καὶ ὅτι πάλλεται ὑπὲρ τῶν πατρῶν καὶ οὐχὶ ἐκφύλων μυθιστοριῶν.

Ἀδυνατοῦμεν νὰ ἔλθωμεν εἰς λεπτομερῆ τοῦ ἔργου ἀνάλυσιν, καθόσον ἡ περὶ τὰ καθέκαστα διατριβὴ θὰ ἀπέβαινε ἀτελεύτητος τοῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν θησαυροῦ ὄντος σχεδὸν ἀκενώτου. Οὐχ ἦττον οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν ὅπως τὰ ἀληθῶς ἐθνικὰ ἔργα ἐνέχουσι ζωὴν καὶ κάλλος ἀειθαλές, ἐνυρῶντες ὅτι συχνότατα ἐντὶ τῇ συγγραφῇ τοῦ Κ. Πολίτου φέρεται, ὡς δείγμα ἢ κύ-

ρωσις ἐθνικῆς τινος παραδόσεως, ἀσπασμά τι τῆς Κρητηίδος τοῦ Κ. Α. Ἀντωνιάδου, ἔργου ὅπερ παρήλθεν ἐπίσης ἐν θρησκευτικῇ σιγῇ καὶ ὅπερ ἐν τούτοις, βελτιούμενον ἐντισιν ἐν δευτέρᾳ ἐκδόσει, ἔσται ἡ μόνη μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἡμῶν ἐθνικὴ ἐποποιία ἕως σήμερον, ἢ μὴ καὶ τὸ μόνον ποιητικὸν ἔργον τοῦ ἀρρώστου δραματικοῦ. — Ἀλλ' ὑπὲρ πάντα ὑμῶν ἔπαινον τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Πολίτου, ἀλλ' ὑπὲρ πάντα συγχαρητήριον χαιρετισμὸν παντὸς πρὸς τὸν ἀκάματον οἰκονόμον τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, τὸ ἄριστον καὶ ὅλων εὐτυχέστερον θὰ ἦτο ἐὰν ἀγαθὴ τις καρδιά καὶ ὁμοῦ βαρὺ τι βαλάντιον παρείχετο εὐγενῶς ὑλικωτέραν τινὰ ἀρωγὴν εἰς τὸν καλὸν ἐργάτην, ὅπως ἐκδοθῇ τὸ πλεῖστον καὶ ὑπόλοιπον τῆς συγγραφῆς μέρος, ἵνα οὕτω καὶ ἡ πατρίς ἀποκτήσῃ σεμνὴν αὐτῆς καὶ βαθυτάτην εἰκόνα, καὶ ὁ νεαρὸς συγγραφεὺς μὴ ἐπανεῖπῃ ποτὲ, ὡς ἐν τέλει τοῦ προλόγου τοῦ σήμερον, ὅτι «διὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν παρήλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ Πτωχοπροδρόμου, καὶ ἕκαστος λόγιος δύναται εὐλόγως νὰ ἐκφωνήσῃ μετὰ τοῦ βυζαντινοῦ μοναχοῦ:

Ἀνάθεμα τὰ γράμματα! Χρὶς καὶ ποῦ τὰ θέλει!

Σ. Ν. Β.

Η ΙΑΙΩΝΙΑ

Τῷ 1254 Πορτογαλικὸν πλοῖον ταξιδεύον ἐντὸς τῆς Σινικῆς θαλάσσης προσεβλήθη ὑπὸ τινος ἐκ τῶν φοβερῶν ἐκείνων σιφώνων συνήθων εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ὁδεύον βορειοδυτικῶς ἐρρίφθη ἐπὶ τινος ἀγνώστου νήσου ὅπου εὗρε φιλοξενίαν καὶ περιποιήσεις παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις. Οἱ ναυαγοὶ Μύτας, Ζεϊμότας καὶ Πεξὸτ ἐπιστρέψαντες κατόπιν εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου τότε ἦνθι ἡ Πορτογαλικὴ κυριαρχία, διηγούντο θαυμάσια περὶ τοῦ καρποφόρου ἐδάφους, τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος, τοῦ ἀκεραίου, εἰλικρινοῦς καὶ μεγαλοψύχου χαρακτήρος τοῦ λαοῦ ταύτης τῆς ἐσχατιᾶς τῆς Ἀνατολῆς.